

שיעור 2: יוצאים מהתיבה ושומרים על הסביבה / מיכל ברגמן*

קהל יעד: ילדי גן וכיתות יסוד

בדף זה פעילויות חווייתיות המדגימות את העמל והמסירות של נח ובני ביתו למען שמירה על המשך קיומו של העולם. בשלב הבא, מוצעות פעילויות החושפות את הילדים לבעייתיות בשמירה על סביבתנו הקרובה ולפעולות "קטנות אך גדולות" של אחד ואחת יכולים לבצע.

מהלך השיעור

חלק א - "נעים מאוד, נח" - הצגה של סיפור נח והתיבה בהשתתפות הילדים.
חלק ב - המבול כבר כאן? - פעילות ב-4 תחנות על בעיות סביבתיות בסביבתנו הקרובה: מידע והצעות לפעולות מעשיות.
חלק ג - אני עושה למען העולם - אמנה לשמירה סביבתית והכנת מגנט תזכורת - מה עשיתי היום כדי לשמור על העולם?

חלק א - "נעים מאוד, נח"

בפעילות זו ימחיזו הילדים את סיפורו של נח באמצעות שימוש באביזרים (תלבושות, מאכלי חיות ועוד - כיד הדמיון הטובה). ניתן לשתף בפעילת מבוגרים.
 מנחה הפעילות יספר את סיפור נח באופן כללי (על-פי בראשית פרקים ו-ט) - מומלץ לשבץ פסוקים שילדים יכולים להבין, על-פי שיקול הדעת וההיכרות עם הילדים. מומלץ לבחור 3-4 פסוקים לשיבוץ בסיפור כולו. לפניכם מספר פסוקים שמתוכם ניתן לבחור:

- אֱלֹהֵי תּוֹלְדוֹת נֹחַ אִישׁ צְדִיק תְּמִים הָיָה בְּדַרְתּוֹ. אֶת-הָאֱלֹקִים הִתְהַלֵּךְ-נֹחַ וַיּוֹלֵד נֹחַ שְׁלֹשָׁה בָנָיו אֶת-... שֵׁם אֶת-חָם וְאֶת-יָפֶת. וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹקִים וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ חָמָס. (בראשית ו, ט-יא)
- [אלוקים אומר לנח:] עֲשֵׂה לְךָ תֵּבַת עֲצֵי-גֹפֶר קָנִים תַּעֲשֶׂה אֶת-הַתֵּבָה. (בראשית ו, יד)
- [אלוקים אומר לנח:] וְאֲנִי הֲנִי מְבִיא אֶת-הַמַּבּוּל מִים-עַל-הָאָרֶץ (בראשית ו, יז)
- [אלוקים אומר לנח:] וּמִכָּל-הַחַי מִכָּל-בֶּשֶׂר שָׁנִים מִכָּל תְּבִיאָה אֶל-הַתֵּבָה לְהַחֲיִיתָ אֹתָם. זָכָר וּנְקֵבָה יִהְיוּ. (בראשית ו, יט)
- נִים שָׁנִים בָּאוּ אֶל-נֹחַ אֶל-הַתֵּבָה זָכָר וּנְקֵבָה בָּאֲשֶׁר צָוָה אֱלֹקִים אֶת-נֹחַ. (בראשית ז, ט)
- וַיְהִי הַמַּבּוּל אַרְבָּעִים יוֹם עַל-הָאָרֶץ [...]וְהַמַּיִם גָּבְרוּ מְאֹד מְאֹד עַל-הָאָרֶץ וַיִּכְסּוּ כָל-הַהָרִים הַגְּבוּהִים אֲשֶׁר-תַּחַת כָּל-הַשָּׁמַיִם. (בראשית ז, ז, יז, יט)
- וַתֵּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה לָעֵת עָרַב וְהַנֶּה עֲלֶה-זֵּית טָרַף בְּפִיהָ (בראשית ח, יא)
- וַיֵּצֵא-נֹחַ וּבָנָיו וּנְשֵׁי-בָנָיו אֹתוֹ. כָּל-הַחַיָּה כָּל-הַרְמֵשׁ וְכָל-הָעוֹף כָּל רוֹמֵשׁ עַל-הָאָרֶץ לְמִשְׁפַּחְתֵּיהֶם יֵצְאוּ מִן-הַתֵּבָה. (בראשית ז, יח-יט)
- וְהִיְתָה הַקִּשְׁתׁ בָּעָנָן וְרָאִיתָהּ לְזָכָר בְּרִית עוֹלָם בֵּין אֱלֹקִים וּבֵין כָּל-נֶפֶשׁ חַיָּה (בראשית ז, טז)

לסיכום

כדאי לסכם בכך שראינו כיצד נח עבד והיה מסור לחיות, ובזכותו המשיכו בעלי החיים להתקיים. נח עבד בתנאים קשים, כשהעולם כולו נחרב במבול. גם בעולם שלנו ישנם בעלי חיים ודברים שונים שנמצאים בסכנה - מה נתון בעולם שלנו לסכנה? כמו נח, גם אנחנו יכולים להציל את העולם שלנו ולעזור לו להתקיים.

*מיכל ברגמן, מנהלת מיזם 70 פנים - אורט ומיתרים, כותבת תכנים ל"טבע עברי".

המלצות לגבי תפקידים והראות משחק:

- קול אלוקים - מומלץ לתת את התפקיד למבוגר או למנחה.
- המבול - מים רבים שמטביעים את העולם.
- נח - עובד קשה, דואג לבעלי החיים: מאכיל אותם, מנקה עבורם, תמיד עיף מאוד.
- שם, חם, יפת - עובדים קשה למען בעלי החיים, מנקים, מאכילים ומשקים את החיות.
- אשת נח ונשות הבנים - עובדות קשה למען בעלי החיים, מנקות, מאכילות ומשקות את החיות.
- חיות שונות בזוגות: חלקן מתלוננות על התנאים בתיבה, רוצות לצאת החוצה, צפוף להן. חלקן קיבלו אוכל שלא מתאים להן (פיל צמחוני, למשל, קיבל בטעות את מנת הבשר של האריה), חיה חולה שזקוקה לתרופה, חיה שאיבדה את הדרך למקום הקבוע שלה בתיבה, חיה שמשעמם לה, חיה שרבה עם חיה אחרת וכד'.
- בתום השהות בתיבה יצאו החיות החוצה - רצוי לעודד את הילדים להציג כיצד הרגישו החיות כשיצאו מהתיבה.
- יונה - מביאה עלה של זית ומבשרת על-כך שהמבול הסתיים ואפשר לצאת מהתיבה.
- קשת בענן - אות וברית לכך שאלוהים לא יביא עוד מבול על העולם.

המלצות לגבי סיפור נח:

- מטרת ההמחזה להחיות עבור הילדים את סיפור נח ובעיקר להמחיש להם את עמלו ומסירותו של נח למען המשך קיומם של מגוון החיים.
- לחלק תפקידים למשתתפים (לילדם ביישנים או צעירים מאו בגיל - ניתן לתת תפקיד יחד עם ההורים - זוג בעלי חיים העולה לתיבה, למשל).
- לתת לכל משתתף הוראות לתפקיד שלו.
- לדאוג למגוון אביזרים: בגדים, חיות צעצוע, כדים וקערות למזון ולשתייה עבור החיות, דליים, עננים מקרטון להמחשת המבול, בדים כחולים להמחשת המים בתיבה, תחפושיות או מסיכות של חיות, מטאטאים לניקוי התיבה וכד'.
- כדאי לזכור שגם בשימוש באביזרים מעטים הילדים מסוגלים לדמיין ולאלתר ולכן אפשר להמחזיז את הסיפור גם ללא כל האביזרים המומלצים.

חלק ב - המבול כבר כאן?

בחלק זה יעברו הילדים בין 4 תחנות פעילות בנושאים: קרינה, מים, מיחזור ואנרגיה; כל אחת מהן תכלול מידע על מצב בעייתי בסביבת החיים היומיומית וכן הצעות לפעילות שניתן לבצע בכל בית, כחלק משגרת היומיום.

למנחה - בקבוצה רב-גילאית מומלץ לחלק את הילדים לשתי קבוצות: הבוגרים - תחנות קרינה ואנרגיה. הצעירים - מים ומיחזור.

בקבוצת הצעירים כדאי להתמקד ב-2-3 עצות שימושיות. (המידע ועצות הפעולה נכתבו על בסיס אתר "סבבה")

קרינה

- מי מכיר את המושג "קרינה"?
- האם אנו רואים את הקרינה? - הקרינה היא אנרגיה שעוברת באמצעות גלים או חלקיקים קטנטנים, שאיננו יכולים לראות.
- מי מהילדים צולם פעם בצילום רנטגן? - קרני רנטגן הן קרינה חזקה שבאמצעותה אפשר לראות, למשל, את מבנה העצמות שלנו. כשלא ברור האם יש שבר ביד או ברגל, הרופא לרוב שולח לצילום רנטגן ובאמצעות הצילום הוא יודע מה מצבנו. כך שלקרינה יש שימושים מועילים.
- אבל, כאשר הקרינה חזקה (=קרינה מניינת) היא עלולה להזיק לבריאות שלו.
- היכן יש קרינה חזקה? - בטלפונים ניידים, במיקרוגל ובעמודי חשמל.
- מה, לדעתכם, אפשר לעשות כדי לא להיחשף לקרינה חזקה?

הצעות מעשיות:

- להמעיט בדיבור בטלפון נייד.
- לדבר בטלפון נייד במרחק מהראש, באמצעות דיבורית.
- לדאוג שגם האחים וההורים ינהגו כך.

מים

- מדוע המים חשובים עבורנו? - שתייה (רוב גופנו מורכב ממים), רחצה, ניקיון, לגידול ירקות, פירות וצמחים, לייצור מוצרים במפעלים ולקיום חיים של בני אדם ובעלי חיים.
- האם יש בעולם הרבה מים לשתייה (=מים מתוקים)? - רוב המים המתוקים נמצאים בקרחונים שבקטבים. בסך הכל ניתן להשתמש בכמות קטנה מאוד של מים מכל המים שעל כדור הארץ (פחות מאחוז אחד - ניתן להדגים זאת באמצעות בקבוק של תינוק - למלא מים בגובה 1 CC מתוך 100 CC).
- האם מצב המים בעולם קטן או גדל? - לצערנו, יש פחות ופחות מים מתוקים בעולם. חלק מהנהרות והאגמים מזהמים ואי אפשר להשתמש בהם, כי שופכים אליהם פסולת, חומרים רעילים מבתי חרושת וכד'. בנוסף, ישנם שינויי במזג האוויר שמביאים לבצורות ולמצבים בהם חלקים שונים בעולם הולכים ומתייבשים, כי לא יורד די גשם.
- מה, לדעתכם, אפשר לעשות כדי למנוע בזבוז של מים?

הצעות מעשיות:

- לא להשאיר ברז פתוח! אפשר לצחצח שיניים כשהברז סגור, ולפתוח אותו לשטיפת הפה בלבד. אפשר לסגור את הברז במקלחת כשמסתבנים ולקצר את הזמן בו אנו מתקלחים (אם כל אחד יקצר את המקלחת שלו בכמה דקות נוכל לחסוך מים רבים).
- לא לפתוח את הברז לזרם חזק - מספיק זרם חלש יותר כדי לשטוף ידיים ולצחצח שיניים.
- לאגור מים - מים שזורמים במקלחת (למשל, בזמן שמחכים שהמים יתחממו) אפשר לאסוף בדלי ולהשתמש להשקיה.
- לטפל בנזילות - אם רואים ברז מטפטף או נזילה מצינור, מבקשים מההורים לטפל בכך מיד, כדי למנוע בזבוז.
- להשקות גינה וצמחים בשעות הערב וכך נמנע בזבוז מים כתוצאה מהתאדות.
- נגדל רק צמחים שצורכים מעט מים.

מיחזור

האם אתם מכירים את המושג "מיחזור"? למה הכוונה? – מיחזור הוא שימוש חוזר בחומרים שכבר השתמשו בהם. המיחזור עוזר לנו להיפטר מכויות גדולות של פסולת שאנו מייצרים: מה קורה למכונות הכביסה הישנות? למחשבים שזרקנו לפח כי הם ישנים? – אם לא נדאג לפרק אותם ולמחזר את החלקים שלהם, הם יזהמו את האדמה ואת המים שבתוך האדמה. אם נמחזר נשתמש בברזל ובעץ ובכך נשמור על כך שיישארו חומרים אלו בעולם: אם נמחזר עץ נאלץ לכות פחות עצים, ואם נמחזר מתכת לא נצטרך לכות מהאדמה עוד ועוד מתכות. האם אתם ממחזרים? האם יש לכם רעיונות כיצד נוכל למחזר?

הצעות מעשיות:

- להשתמש בדפים מודפסים ציור ויצירה.
- להדפיס דפים משני הצדדים ורק כשחייבים להדפיס.
- לפנות מיכלי שתייה לנקודות מיחזור למיכלים.
- לפנות בטריות ישנות לנקודות מיחזור המיועדות לכך.
- לפנות נייר, קרטונים (אריזות) ועיתונים לנקודות מיחזור לנייר.
- תרופות ישנות אפשר למחזר בקופות החולים.
- להשתמש שוב בשקיות הפלסטיק לארוחת עשר בגן/ בבית הספר.

אנרגיה

מהי אנרגיה? – אנרגיה היא אחד המרכיבים הבסיסיים בעולם שלנו. ההגדרה של אנרגיה היא: היכולת לעשות עבודה: להרים, להזיז, לרוץ, לחמם, לקרר, להפעיל. מי זקוק לאנרגיה? – אנו, בני האדם, זקוקים לאנרגיה כדי לחשוב, לשחק ולעבוד. מכונית זקוקה לאנרגיה כדי לנסוע וכך גם הטלוויזיה, המחשב ועוד. מהיכן מגיעה האנרגיה? – המקור הגדול ביותר הוא השמש (המים החמים של רובנו מתחממים בעזרת "דוד שמש" – השמש היא שמחממת את המים). גם המים יכולים לשמש כמקור אנרגיה (מכירים טחנות ישנות בהן טחנו בעזרת גלגלים שהמים גרמו להם לזוז?) הרוח יכולה גם היא להזיז דברים: טחנות רוח ואפילו ברמת הגולן מייצרים חשמל בעזרת הרוח. עוד חומר שבו משתמשים לאנרגיה הוא נפט, שנמצא בתוך כדור הארץ. הנפט משמש לאנרגיה לייצור חשמל, לדלק לכלי תחבורה ולמכשיר חשמל. האם יש די אנרגיה בעולם? מעריכים כי עוד מאה שנה לא יהיה נפט בעולם. בנוסף, הנפט מזהם את האוויר שאנו נושמים. לכן, כדאי לנסות ולחסוך האנרגיה ולמצוא דרכים אחרות ליצור אנרגיה (רוח, מים, שמש).

הצעות מעשיות:

- חיסכון בחשמל – להדליק את האור כשצריכים ולכות אותו בתום השימוש.
- משתמשים בנורות חסכוניות באנרגיה.
- מכוונים את המזגן כך שהוא לא יהיה מאוד קר או מאוד חם – 25 מעלות הם טמפרטורה מומלצת.
- מפעילים מכשירי חשמל רק כשצריך: מכונית כביסה במלאה, מדיח כלים מלא בכלים וכד'.

חלק ג - אני עושה למען העולם

- כל ילד ינסח "אמנה - אני ממשיך בדרך של נח - אני עושה למען העולם"
- האמנה תכלול שם, וכמה פעולות אותן מתחייב הילד לבצע למען שמירה על העולם.
- מומלץ לקיים פעילות זו יחד עם ההורים.
- האמנה תקושט בצבעים, עלים וניירות ממוחזרים - חלקים צבעוניים של דפי עיתון, פקקים וכד'.
- למעוניינים - באתר "טבע עברי" נמצא שירון וירטואלי של שירי ילדים בנושאי סביבה וטבע. ניתן לקיים שירה משותפת או לסיים את הפעילות בשירה וריקודים.

אני ממשיך בדרך של נח - אני עושה למען העולם

שם _____

אנ מתחייב

